

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี
**PARTICIPATION OF CITIZENS IN COMMUNITY FOREST
MANAGEMENT IN UBON RATCHATHANI PROVINCE**

ฐิติพงษ์ ศาสตร์แก้ว

Titipong Sartkaew

แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Public Administration Management Science Sukhothai Thammathirat Open University
อิสเรศ ศันสนีย์วิทย์กุล

Isares Sunsaneevithayakul

สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Management Science Sukhothai Thammathirat Open University
จิระ ประทีป

Chira Prateep

สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Management Science Sukhothai Thammathirat Open University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ในจังหวัดอุบลราชธานี (2) ศึกษาปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน (3) เสนอแนะแนวทางในการนำหลักการมีส่วนร่วมไปใช้ในการจัดการป่าชุมชนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จมากยิ่งขึ้นในอนาคต

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรคือ คณะกรรมการป่าชุมชนในท้องที่จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 4,250 คน ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่าง ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ตามสูตรการคำนวณของยามานะ ได้จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย 366 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน ในแต่ละชั้นภูมิจะใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง โดยเลือกเฉพาะชาวบ้านที่มีตำแหน่งเป็นคณะกรรมการป่าชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ แบบสอบถามปลายปิดใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และแบบสอบถามปลายเปิดใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาพร้อมกับวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัยและการจำแนกชนิดข้อมูลอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัยพบว่า (1) ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ในจังหวัดอุบลราชธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน 2) ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ 3) ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงบวก ส่วนปัจจัยเชิงลบได้แก่ 4) ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม 5) ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านการมีตำแหน่งในกลุ่ม (3) ข้อเสนอ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จมากยิ่งขึ้นในอนาคต ได้แก่ 1) ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในดำเนิรร่วมคิด เพราะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จมากที่สุด 2) ควรพิจารณาเลือกผู้นำที่มีความเข้มแข็ง มีความรู้ความสามารถ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน 3) ควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ อย่างเพียงพอแก่ชุมชน 4) ควรมีมาตรการจูงใจให้ชาวบ้านหันมาช่วยกันรักษาป่า 5) ควรจัดให้มีกฎหมายป่าชุมชน 6) ควรพัฒนาความร่วมมือในรูปเครือข่ายป่าชุมชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม การจัดการป่าชุมชน ป่าชุมชน

ABSTRACT

The objectives of this study were to: (1) study the level of participation of citizens in community forest management in Ubon Ratchathani province (2) study factors impinging upon the achievement of the

participation of citizens in community forest management (3) recommend guidelines of participation in community forest management to achieve a better accomplishment in the future.

This study was a survey research. The population was community forest committees in Ubon Ratchathani province totaling 4,250. The research samples with 95% of significance based on the formula of Yamane. The number of samples used in the study are 366. Sampling method is proportional stratified sampling, within each stratification, purposive sampling of community forest committee. Research instrumentation were questionnaires divided into two parts: close - ended for quantitative data; open - ended questionnaire, for qualitative data. Quantitative data analysis was both descriptive statistics using frequency, mean, percentage, standard deviation plus inferential statistics using t - test and stepwise multiple regression analysis. While qualitative analysis employed content analysis together with inductive analysis and typological analysis.

It was found from the study that: (1) Overall participation of citizens is at a high level. Individually, it was also at a high level. (2) Factors influencing accomplishment of community forest are composed of community leadership, support from government officials and motivation, all are on the positive side. As for negative side, they include socioeconomic characteristics duration of becoming a member of the group. In the end, it is recommended that: (1) These should exist an emphasis on the importance of group thinking; (2) a selection of strong knowledgeable and competent leaders acceptable of community people. (3) Sufficient budgetary support should be in place. (4) Measures of motivation for forest protection/conservation should be created among the community people. (5) The should exist a community forest law. And (6) these should develop the cooperation as community networks.

Keywords: Participation Community Forest, Community Forest Management, Community Forest

บทนำ

แนวคิดการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารราชการในปัจจุบัน โดยเฉพาะภายใต้อิทธิพลของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ ที่เน้นการบริหารราชการแบบระบบเปิด โดยให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน (Thepsak Bunyaratpan, 2009) การมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการที่ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ ดำเนินการ รับผลประโยชน์ และประเมินผล ในเรื่องต่างๆ ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นการสื่อสารสองทาง มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างรัฐกับประชาชน ในขณะที่เดียวกันจะก่อให้เกิดกระบวนการติดตาม ตรวจสอบนโยบายและการดำเนินงานของรัฐให้ดำเนินงานที่รับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น

การจัดการภาครัฐของไทย โดยเฉพาะการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ผ่านมา มักประสบกับปัญหาในการบริหารงานมากมาย ปัญหาส่วนหนึ่งมาจากการที่ประชาชนขาดการมีส่วนร่วม ส่งผลให้การดำเนินงานของภาครัฐที่ผ่านมาขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร กรมป่าไม้ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ของชาติ ได้มีการปรับปรุงการ

บริหารงานโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การบริหารราชการของหน่วยงานและหลักการบริหารบ้านเมืองที่ดี ด้วยเหตุนี้ กรมป่าไม้จึงได้ริเริ่มแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชนมีส่วนร่วม มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เรียกว่าโครงการป่าฟื้นชุมชน ต่อมาจึงได้นำแนวความคิดวนศาสตร์ชุมชนมาใช้ในการบริหารจัดการ ในรูปแบบการจัดการ “ป่าชุมชน” ซึ่งได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 จนถึงปัจจุบัน มีหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการป่าชุมชนกับกรมป่าไม้ จำนวน 9,300 หมู่บ้าน คิดเป็นเนื้อที่ 3.9 ล้านไร่ พบว่าแบ่งได้เป็นป่าชุมชนพัฒนาดีมาก จำนวนร้อยละ 42.64 ป่าชุมชนพัฒนาปานกลาง จำนวนร้อยละ 43.53 ป่าชุมชนควรปรับปรุง จำนวนร้อยละ 10.99 และป่าชุมชนควรยกเลิก จำนวนร้อยละ 2.84

ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี มีการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบชุมชนมีส่วนร่วม ในรูปแบบการจัดการป่าชุมชน ซึ่งได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 จนถึงปี พ.ศ. 2558 มีหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการป่าชุมชนกับกรมป่าไม้ จำนวน 425 หมู่บ้าน จากการประเมินผลการดำเนินงานโดยใช้เกณฑ์การแบ่งกลุ่มป่าชุมชนของกรมป่าไม้ พบว่าเป็นป่าชุมชนที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับ

พัฒนาดีมาก จำนวน 206 หมู่บ้าน พัฒนาปานกลาง 179 หมู่บ้าน และควรปรับปรุง จำนวน 40 หมู่บ้าน ซึ่งจากผลการประเมินดังกล่าวยังมีอีกหลายหมู่บ้านที่ผลการประเมินอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง กล่าวคือยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร หากเราจะพัฒนาในส่วนนี้ให้มีผลการประเมินในระดับดีมาก ควรต้องมีการศึกษาหาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จให้ได้ โดยหากเราทราบว่ามีปัจจัยใดบ้างที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติรวมไปถึงผู้เกี่ยวข้องก็จะได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของภาครัฐให้มี ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ และความผาสุกของประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ในจังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการนำหลักการมีส่วนร่วมไปใช้ในการจัดการป่าชุมชนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จมากยิ่งขึ้นในอนาคต

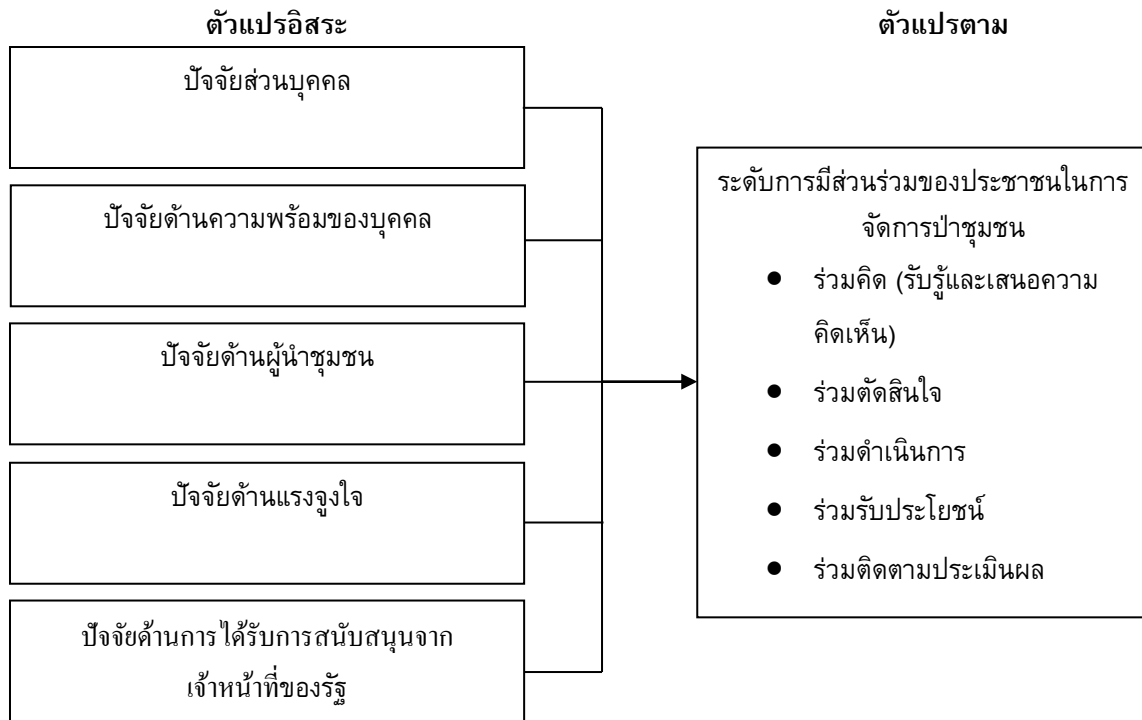
กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษากลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนว่าอยู่ในระดับมากหรือน้อยเพียงใด รวมทั้งศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน เพื่อที่จะนำผลการศึกษาที่ได้เสนอแนะแนวทางในการนำหลักการมีส่วนร่วมไปใช้ในการจัดการป่าชุมชนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จมากยิ่งขึ้นในอนาคตต่อไป ซึ่งในความเป็นจริงปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีอยู่ด้วยกันหลายปัจจัย แต่จะมีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนนั้น เป็นสิ่งที่ต้องศึกษาค้นคว้าเพื่อให้ได้คำตอบหรือได้ผลของการศึกษาเพื่อที่จะนำไปใช้ ปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต โดยผู้วิจัยนำเกณฑ์ในการประเมินความสำเร็จของการจัดการป่าชุมชนที่เสนอโดย รศ.ดร.มณฑล จำเริญพุทธรักษ์

คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ทำการศึกษาและเผยแพร่ไว้ในรายงานวนศาสตร์ชุมชนภาคสนาม ประจำปี 2555-2556 ซึ่งประกอบด้วย 4 มิติ 13 เกณฑ์ 41 ตัวชี้วัด และ 5 ระดับของตัวบ่งชี้ ได้แก่ มิติที่ 1 ป่าและระบบนิเวศ ประกอบด้วย 1) ป่าไม้ 2) ระบบนิเวศ 3) ระบบนิเวศเกษตร มิติที่ 2 คุณภาพชีวิตของชุมชน ประกอบด้วย 4) เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ 5) สุขภาพ 6) ความเชื่อมั่นในตนเอง มิติที่ 3 องค์การชุมชน ประกอบด้วย 7) การมีส่วนร่วม 8) การบริหารจัดการ 9) การจัดการความขัดแย้ง และมิติที่ 4 การประสานงานกับภายนอก ประกอบด้วย 10) กฎหมายกับนโยบาย 11) การวิจัย 12) ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกชุมชน 13) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ซึ่งจากเกณฑ์ในการประเมินความสำเร็จของการจัดการป่าชุมชนดังกล่าว สามารถนำมาประเมินความสำเร็จของการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ได้ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว และเพื่อให้กรอบแนวคิดตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรอิสระคือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง ลักษณะเฉพาะของบุคคลที่ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน การได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสาร การได้รับการฝึกอบรม จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การถือครองที่ดิน/ขนาดพื้นที่ถือครอง สถานภาพในครอบครัว ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม การมีตำแหน่งในกลุ่ม 2) ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคคล หมายถึง ปัจจัยที่มีผลทำให้บุคคลมีความสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมส่วนกลางของชุมชนเป็นปัจจัยที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความพร้อมเข้าร่วมกิจกรรม เช่น ฐานะทางครอบครัว รายได้และรายจ่าย เงินออม หนี้สิน 3) ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน หมายถึง ปัจจัยที่เป็นความสามารถด้านอิทธิพลต่อบุคคลในกลุ่มเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ใช้กระบวนการสั่งการ การมีอิทธิพลต่อผู้อื่น การมีปฏิสัมพันธ์ โดยถ่ายทอดแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ 4) ปัจจัยด้านแรงจูงใจ หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดแรงผลักดัน หรือ แรงกระตุ้นให้ต้องกระทำ หรือ เคลื่อนไหว หรือมีพฤติกรรม ในลักษณะที่มีเป้าหมายที่ได้เลือกไว้แล้ว ซึ่งมักจะเป็นเป้าหมายที่มีอยู่ในภาวะสิ่งแวดล้อม ซึ่งในที่นี้หมายถึงการการจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน 5) ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึง ปัจจัยที่หน่วยงานภาครัฐเข้าไปให้ความช่วยเหลือชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุ

อุปกรณ์ เครื่องไม้เครื่องมือ และด้านวิชาการ ตลอดจนองค์ความรู้ด้านวิธีการบริหารจัดการ ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรตามคือ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน โดยมีตัวแปรย่อยแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ร่วมคิด

(รับรู้และเสนอความคิดเห็น) ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล จากกรอบแนวคิดดังกล่าวสามารถเขียนเป็นแผนผังได้ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิด หลักการ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาผลงานวิจัยของนักวิชาการจำนวน 22 ท่าน พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน มีจำนวน 36 ปัจจัยย่อย เช่น อายุ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน เป็นต้น

ปัจจัยย่อยทั้ง 36 ปัจจัย มีบางส่วนที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งบางส่วนก็มีความแตกต่างกันไปตามบริบทของเรื่องที่นักวิชาการแต่ละท่านศึกษา แต่บางส่วนยังคงเกี่ยวเนื่องกัน สามารถรวบรวมและจัดหมวดหมู่เข้าเป็นกลุ่มเดียวกันได้ ส่วนบางปัจจัยที่มีนักวิชาการบางท่านเสนอผลการศึกษาแย้งไว้ ผู้วิจัยจะตัดออกไม่นำมาพิจารณา และเนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นไปที่ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ดังนั้นจึงมิได้นำปัจจัยเชิงลบมาพิจารณาร่วมด้วย รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยสุ่มเฉพาะสมาชิกที่มีตำแหน่งเป็นคณะกรรมการป่าชุมชน ดังนั้นจึงมิได้นำปัจจัยเรื่องสถานภาพภายในกลุ่ม

และการเป็นสมาชิกกลุ่มมาพิจารณา ด้วยเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปปัจจัยที่มีผล/มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย (1) เพศ (2) อายุ (3) อาชีพ (4) ระดับการศึกษา (5) ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน (6) การได้รับความรู้/ข้อมูลข่าวสาร (7) การได้รับการฝึกอบรม (8) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (9) การถือครอง/ขนาดพื้นที่ถือครอง (10) สถานภาพในครอบครัว (11) ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม (12) การมีตำแหน่งในกลุ่ม
2. ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคคล ประกอบด้วย (1) รายได้และรายจ่าย (2) เงินออม (3) หนี้สิน
3. ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ประกอบด้วย (1) ปัจจัยภาวะผู้นำ (2) ทักษะการติดต่อผู้นำและคณะกรรมการกลุ่ม (3) ความเชื่อถือในตัวผู้นำ

4. ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ประกอบด้วย (1) แรงจูงใจ (2) ความคาดหวังผลประโยชน์/ผลตอบแทน (3) ความต้องการเกียรติและชื่อเสียง

5. ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบด้วย (1) การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน/จากเจ้าหน้าที่ (2) การติดต่อสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับกลุ่ม

6. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม (ตัวแปรตาม) ซึ่งพิจารณาเฉพาะระดับการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย (1) ร่วมคิด (ร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็น) (2) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมดำเนินการ (4) การมีส่วนร่วมรับประโยชน์ (5) การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล

จากการทบทวนวรรณกรรมธรรมดงที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำมาปรับปรุง สรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังปรากฏตามภาพที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจแบบตัดขวาง พร้อมไปกับการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม ที่มีลักษณะคำถามปลายเปิดร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นคณะกรรมการป่าชุมชนในท้องที่จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็น คณะกรรมการป่าชุมชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งได้จัดทำโครงการป่าชุมชนร่วมกับกรมป่าไม้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543-2558 จำนวน 425 หมู่บ้าน ๑ ละ 10 คน รวม 4,250 คน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรการคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 366 ตัวอย่าง สำหรับการเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ ที่ได้จากการแบ่งกลุ่มป่าชุมชนตามเกณฑ์การประเมินของกรมป่าไม้ ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มป่าชุมชนที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับพัฒนาดี มากจำนวน 206 หมู่บ้าน กลุ่มป่าชุมชนที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับพัฒนาปานกลาง จำนวน 179 หมู่บ้าน กลุ่มป่าชุมชนที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับควรปรับปรุง จำนวน 40 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 425 หมู่บ้าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้สอบถามคณะกรรมการป่าชุมชนตามที่ได้สุ่มตัวอย่างจำนวน 366 ชุด โดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบเพื่อใช้วัดปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ใช้วัดปัจจัยความพร้อมของบุคคล จำนวน 10 ข้อ ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน จำนวน 10 ข้อ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ จำนวน 10 ข้อ และปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐจำนวน 8 ข้อ รวมจำนวน 38 ข้อ โดยแบบสอบถามใช้แบบวัดแบบ rating scale ที่มีคำตอบ 5 ระดับ โดยเกณฑ์การให้คะแนนจาก 5-1 คะแนน 5 หมายถึง มากที่สุด 4 หมายถึงมาก 3 หมายถึงปานกลาง 2 หมายถึงน้อย และ 1 หมายถึงน้อยที่สุด ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วม เป็นแบบวัดแบบ rating scale ที่มีคำตอบ 5 ระดับ จำนวน 18 ข้อ โดยเกณฑ์การให้คะแนนจาก 5-1 โดยคะแนน 5 หมายถึง มากที่สุด 4 หมายถึงมาก 3 หมายถึงปานกลาง 2 หมายถึงน้อย และ 1 หมายถึงน้อยที่สุด ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อสอบถาม เกี่ยวกับ ปัญหาและอุปสรรค ในการนำหลักการมีส่วนร่วมไปใช้ในการจัดการป่าชุมชน ข้อเสนอแนะเพื่อให้การจัดการป่าชุมชนเกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดการป่าชุมชนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จมากยิ่งขึ้นในอนาคต โดยในส่วนนี้เป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งก่อนหน้าแบบสอบถามไปใช้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือ โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดสอบกับกลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน เพื่อตรวจสอบข้อคำถามว่าสามารถสื่อความหมายได้ตรงตามความต้องการและมีความเหมาะสมหรือไม่ โดยทดสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยใช้เกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับหรือมากกว่า 0.50 ส่วนการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (reliability) ของแบบสอบถามใช้วิธีหาความสอดคล้องภายใน แบบวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา โดยใช้สูตร

การคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค และใช้เกณฑ์ยอมรับที่ค่ามากกว่า 0.700 ผลปรากฏว่า แบบวัดการมีส่วนร่วมได้ค่าแอลฟา 0.865 แบบวัดปัจจัยด้านความพร้อมของบุคคล ได้ค่าแอลฟา 0.722 แบบวัดปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ได้ค่าแอลฟา 0.794 แบบวัดปัจจัยด้านแรงจูงใจ ได้ค่าแอลฟา 0.863 แบบวัดด้านการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐ ได้ค่าแอลฟา 0.796 ดังนั้นจึงถือได้ว่าเครื่องมือวิจัยนี้มีผลการวัดที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ หลังจากนั้นจึงปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามจนพร้อมนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยจัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช เพื่อขอความร่วมมือจากหมู่บ้านเป้าหมาย ในการตอบแบบสอบถาม ผ่านไปทางกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และประธานป่าชุมชน ซึ่งเมื่อได้รับอนุญาตแล้ว จึงดำเนินการส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ และสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน จากนั้นจึงได้ติดตาม รวบรวม และตรวจสอบจำนวนและความครบถ้วนของข้อมูลในแบบสอบถาม

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ประเภทต่างๆ ได้แก่ หนังสือ เอกสารวิชาการ บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ รวมทั้งสื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ ทั้งที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี ระเบียบ กฎหมาย หนังสือสั่งการ เอกสารต่างๆ ของทางราชการ เอกสารสื่อความหมายภายในองค์กร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเว็บไซต์ (web site) ต่าง ๆ ทั้งใน อินทราเน็ต (intranet) ของกรมป่าไม้ และอินเทอร์เน็ต (internet) เพื่อประมวล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย โดยเฉพาะการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย คือแบบสอบถาม รวมทั้งยังได้นำแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องบางส่วนไปใช้เป็นประเด็นสนับสุนน หรือโต้แย้ง ผลการศึกษาที่ค้นพบในครั้งนี้ ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการอภิปรายผลด้วย

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา สำหรับข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ตัวแปร เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา

ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน การได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสาร การได้รับการฝึกอบรม จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การถือครอง/ขนาดพื้นที่ถือครอง สถานภาพในครอบครัว ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม และการมีตำแหน่งในกลุ่ม สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน สำหรับสมมติฐานที่ว่า “การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70” ใช้การทดสอบค่าที (t-test) โดยใช้การวิเคราะห์แบบ One Sample t-test เนื่องจากเป็นตัวแปรต่อเนื่องและเป็นการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบระหว่างประชากรไม่เกินสองกลุ่ม ส่วนสมมติฐานที่ 2 ได้แก่ “มีปัจจัยที่ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคคล ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ปัจจัยด้านแรงจูงใจ และปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐ มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้” ใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (multiple regression) ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยแบบขั้นตอน (stepwise regression) เนื่องจากต้องการวิเคราะห์ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เพื่อนำไปสู่การทำนายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) ได้มาจากการศึกษาเอกสารและบันทึกแบบสอบถามปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการสรุปประเด็นจากแบบสอบถามส่วนที่ 4 ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด โดยการจัดกลุ่มข้อความที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา ด้วยวิธีการจำแนกและจัดระบบข้อมูล (typology and taxonomy) แล้วนำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาบรรยายโดยค่าสถิติที่ใช้คือ การแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) นำมาช่วยในการวิเคราะห์ด้วย เพื่อให้ทราบความถี่และร้อยละของผู้ตอบที่มีต่อข้อคำถามนั้นๆ ส่วนที่สอง เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามส่วนที่ 4 ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยนำมาจัดกลุ่มข้อความที่มีความเกี่ยวข้องกัน แล้วนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาบรรยาย จากนั้นจึงใช้วิธีการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction) โดยผู้วิจัยจะนำรายละเอียดของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ มารวมเข้าด้วยกันใหม่ให้เป็นรูปเป็นร่าง ใน

ลักษณะของการสังเคราะห์ โดยอาศัยวิธีการวิเคราะห์ ค้นหาลักษณะที่ร่วมกันหรือเหมือนกันของข้อมูลที่ได้รับการเก็บรวบรวมไว้ แล้วนำมาเขียนสรุปเชื่อมโยงข้อมูลเหล่านั้นเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นชาย ร้อยละ 71.9 เป็นหญิงร้อยละ 28.1 ส่วนใหญ่แต่งงานแล้ว คิดเป็นร้อยละ 85.8 กลุ่มตัวอย่างมีอายุอยู่ในช่วง 51 – 60 ปี มากที่สุด ร้อยละ 34.7 รองลงมาคืออายุอยู่ในช่วง 41 – 50 ปี ร้อยละ 34.2 ส่วนใหญ่มีอาชีพ เกษตรกร ร้อยละ 79.2 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 32.2 รองลงมาคือจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 23.5 ส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว ร้อยละ 63.1 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ประถมศึกษา ร้อยละ 54.6 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 20.5 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ร้อยละ 72.7 ส่วนอีกร้อยละ 27.3 ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ชนิดเอกสารสิทธิ์ที่ครอบครองส่วนใหญ่เป็นโฉนด ร้อยละ 58.6 รองลงมาคือ สปก.4-01 ร้อยละ 15.8 กลุ่มตัวอย่างมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,000 – 9,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.2 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.4 กลุ่มตัวอย่างมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 36.1 และมีรายจ่ายเฉลี่ยเดือนละ 5,000 – 9,000 บาท ร้อยละ 43.2 กลุ่มตัวอย่างมีการออมในครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 59.8 ส่วนที่เหลือร้อยละ 40.2 ไม่มีการออมในครัวเรือน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีการออมในครัวเรือน ส่วนใหญ่ ร้อยละ 80.8 มีการออมเฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 1,000 บาท กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 78.7 ส่วนที่เหลือร้อยละ 21.3 ไม่มีหนี้สิน และเมื่อพิจารณาในกลุ่มตัวอย่างที่มีหนี้สินแล้วพบว่าแหล่งของหนี้สินส่วนใหญ่มาจากสถาบันการเงินของรัฐ ร้อยละ 87.8 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชนมากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 89.6 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ มากที่สุด ร้อยละ 57.4 รองลงมาได้รับข่าวสารจากผู้นำท้องถิ่น ร้อยละ 28.4 กลุ่มตัวอย่างเคยได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับป่าไม้ ร้อยละ 48.9 และไม่เคยได้รับการอบรม ร้อยละ 51.1 เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เคยได้รับการอบรม พบว่าจำนวนครั้งที่เข้าอบรม

ส่วนใหญ่มีจำนวน 1 – 2 ครั้ง ร้อยละ 70.9 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นคณะกรรมการป่าชุมชน ร้อยละ 88.5 รองลงมาคือตำแหน่งเป็นประธาน ร้อยละ 6.6 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 1 – 5 ปี ร้อยละ 63.4 รองลงมาคือระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 6 – 10 ปี ร้อยละ 15.8

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ครอบคลุมตัวแปร 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการแสดงความคิดเห็น (ร่วมคิด) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมรับประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 366 ราย มีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ในจังหวัดอุบลราชธานี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกๆ ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีรายละเอียดจำแนกตามปัจจัยเป็นรายด้านเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแสดงความคิดเห็น (ร่วมคิด) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 ด้านร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ด้านร่วมติดตามประเมินผล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 และด้านร่วมรับประโยชน์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81

จากการทดสอบสมมติฐานยังพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ในจังหวัดอุบลราชธานี มีไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ในจังหวัดอุบลราชธานี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก

2. ระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า ระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ในจังหวัดอุบลราชธานี มีดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.30

2.2 ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.93

2.3 ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.82

2.4 ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคคล ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.19

3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ 2 ประเด็น คือ (1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน มีไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 (2) มีปัจจัยที่ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคคล ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ปัจจัยด้านแรงจูงใจ และปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน โดยผู้วิจัยได้ทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และมีผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ในจังหวัดอุบลราชธานี มีค่าเท่ากับ 3.923 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53074 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.02774 และเมื่อนำมาทดสอบด้วยวิธีการทางสถิติด้วย t-test เพื่อต้องการทดสอบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี มีไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 หรือไม่ ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์คือ ค่าของ t เท่ากับ 15.315 มีค่า Sig. = 0.000 ซึ่งน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ในจังหวัดอุบลราชธานี มีไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคคล ซึ่งประกอบด้วย อาชีพ รายได้และรายจ่าย เงินออม และหนี้สิน ไม่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน โดย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน 2) ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ 3) ปัจจัยด้านแรงจูงใจ 4) ปัจจัยส่วนบุคคล (ตัวแปรระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม และตัวแปรการมีตำแหน่งในกลุ่ม)

จากผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคคล ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ปัจจัยด้านแรงจูงใจ และปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ พบว่า ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน เป็นตัวแปรลำดับแรกที่เข้าสู่สมการถดถอย มีความสามารถอธิบายความผันแปรเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ได้ร้อยละ 36.0 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ($R^2 \text{ Change} = .360, \text{Sig} = 0.000$) ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยลำดับต่อมาคือปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 5.4 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ($R^2 \text{ Change} = 0.054, \text{Sig} = 0.000$) ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยลำดับต่อมาคือ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 1.2 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ($R^2 \text{ Change} = 0.012, \text{Sig} = 0.007$) ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยลำดับต่อมาคือ ตัวแปรระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 1.0 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ($R^2 \text{ Change} = 0.010, \text{Sig} = 0.012$) และตัวแปรสุดท้ายที่เข้าสู่สมการถดถอยคือ ตัวแปรการมีตำแหน่งในกลุ่ม มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 0.6 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ($R^2 \text{ Change} = 0.006, \text{Sig} = 0.044$) เมื่อรวมตัวแปรทั้ง 5 ตัวเข้าด้วยกันแล้ว ปรากฏว่าสามารถอธิบายความผันแปรเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ในจังหวัดอุบลราชธานี ได้ร้อยละ 44.2 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ($R^2 = 0.442, \text{Sig} = 0.044$)

ตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (multiple regression) ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยแบบขั้นบันได (stepwise regression) ลำดับที่ของสมการถดถอย (Model) ที่ 5

Model ที่ 5	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std.Error	Beta		
Constant	.831	.235		3.539	.000
ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน	.387	.051	.385	7.592	.000
ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐ	.313	.065	.257	4.854	.000
ปัจจัยด้านแรงจูงใจ	.095	.037	.114	2.556	.011
ปัจจัยระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม	-.186	.078	-.095	-2.387	.018
ปัจจัยการมีตำแหน่งในกลุ่ม	-.137	.068	-.082	-2.023	.044

จากผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1 จะพบว่าเมื่อเปรียบเทียบน้ำหนักของตัวแปรอิสระในการอธิบายความผันแปรเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ระหว่างตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัว เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระอื่น ๆ ให้คงที่แล้ว ตัวแปรที่มีผลและอธิบายความผันแปรเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้

- 1) ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน (Beta = 0.385, Sig < 0.05)
- 2) ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Beta = 0.257, Sig < 0.05)
- 3) ปัจจัยด้านแรงจูงใจ (Beta = 0.114, Sig < 0.05)
- 4) ปัจจัยระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม (ปัจจัยส่วนบุคคล) (Beta = -0.095, Sig < 0.05)
- 5) ปัจจัยการมีตำแหน่งในกลุ่ม (ปัจจัยส่วนบุคคล) (Beta = -0.082, Sig < 0.05)

โดยพบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวแปรคือ ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การมีผู้นำชุมชนที่ดี การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการมีแรงจูงใจ ที่มากเท่าใด ก็ยิ่งส่งเสริมผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน มากยิ่งขึ้นด้วย ส่วนตัวแปรอิสระอีก 2 ตัวแปรคือ ปัจจัยระยะเวลาการเป็นสมาชิก

กลุ่ม และปัจจัยการมีตำแหน่งในกลุ่ม มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม ในที่นี้หมายถึงการเป็นสมาชิกคณะกรรมการป่าชุมชนได้ไม่นาน ถ้ามีปัจจัยด้านนี้มาก ๆ จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนลดลง หรือในทางกลับกันอาจกล่าวได้ว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มป่าชุมชนมานานมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ส่วนการมีตำแหน่งในกลุ่ม ในที่นี้หมายถึงการมีตำแหน่งในกลุ่มเป็นเพียงคณะกรรมการไม่ได้มีตำแหน่งในการบริหารงาน นั้น หากมีปัจจัยด้านนี้มาก ๆ จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนลดลง หรือในทางกลับกันอาจกล่าวได้ว่า การมีตำแหน่งในกลุ่มป่าชุมชน ที่มีตำแหน่งในด้านการบริหารมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ทั้งนี้สามารถแสดงเป็นสมการถดถอยความผันแปรของตัวแปรตาม ได้ดังนี้

$$\text{สมการถดถอย } Y = 0.831 + 0.387X_1 + 0.313X_2 + 0.095X_3 - 0.186X_4 - 0.137X_5$$

Y คือ การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

X1 คือ ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน

X2 คือ ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

X3 คือ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ

X4 คือ ปัจจัยระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม (ปัจจัยส่วนบุคคล)

X5 คือ ปัจจัยการมีตำแหน่งในกลุ่ม (ปัจจัยส่วนบุคคล)

4. สรุปผลการวิเคราะห์แบบ สอบถาม ปลายเปิด

4.1 จากการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหาและอุปสรรคในการนำหลักการมีส่วนร่วมไปใช้ในการจัดการป่าชุมชน ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ออกมาได้เป็นแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

1) ปัญหาภายใน

ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการป่าชุมชน และไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร บางส่วนยังเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ขาดความสามัคคี ขาดจิตสำนึกในการรักษาป่า บางส่วนขาดโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากไม่มีเวลาเพราะต้องทำมาหากิน

2) ปัญหาภายนอก

คนจากชุมชนอื่นเข้าไปเก็บหาของป่าในป่าชุมชนโดยฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ชุมชนวางไว้ รวมทั้งเข้าไปเก็บหาของป่ามากเกินไปจนทำให้สภาพป่าเสียหาย ตลอดจนมีการนำขยะมาทิ้งในป่าชุมชน

3) ปัญหาการสนับสนุนจากภาครัฐ

ขาดเงินงบประมาณมาสนับสนุน รวมทั้งขาดเจ้าหน้าที่ที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ

4) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ

ขาดการดำเนินการอย่างจริงจังในการดูแลรักษาป่าชุมชน โดยจะเห็นได้จากการขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน ขาดการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เจ้าหน้าที่ควรต้องเข้ามาในชุมชนบ่อยกว่านี้ และยังคงมีการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า รวมทั้งมีไฟไหม้ป่าเป็นประจำในฤดูแล้ง ทำให้ทรัพยากรป่าไม้เสื่อมโทรมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการที่แนวเขตป่าชุมชนไม่ชัดเจน ทำให้เกิดปัญหาการอ้างสิทธิครอบครอง

4.2 จากการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการ เพื่อให้การจัดการป่าชุมชนเกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม และข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการ

ป่าชุมชนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จมากยิ่งขึ้นในอนาคต ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ออกมาได้เป็นแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

1) ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ

ควรมีการจัดสรรเงินงบประมาณมาช่วยในการบริหารจัดการป่าชุมชนของชาวบ้าน เช่น กิจกรรมการปลูกไม้ใช้สอย และการปลูกพืชสมุนไพร ทำถนนรอบป่าอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐควรให้การสนับสนุนในด้านต่างๆเพิ่มมากขึ้นโดยจะต้องร่วมกับผู้นำชุมชน ออกให้ความรู้ในการรักษาป่า ให้มากกว่าเดิม และต้องลงมาให้ความรู้ชาวบ้านในพื้นที่บ่อยๆ และสม่ำเสมอ ทั้งนี้ควรประสานงานกับผู้นำชุมชนและคณะกรรมการป่าชุมชน เพื่อดำเนินการบริหารจัดการป่าอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ด้วยความเอาใจใส่ โดยควรสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือในการจัดการป่า เช่น ชุดอุปกรณ์ในการป้องกันไฟป่า ตลอดจนให้การสนับสนุนในเรื่ององค์ความรู้ในการจัดการป่าชุมชนแก่ชาวบ้านด้วย ควรอบรมให้ความรู้แก่ เด็กๆ เยาวชน คนรุ่นใหม่ที่จะเป็นอนาคตของชาติต่อไปในภายภาคหน้า ให้เห็นคุณค่าความสำคัญของป่าไม้

2) ด้านการสร้างการมีส่วนร่วมและการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

ควรมีการจัดการป่าชุมชนโดยการบูรณาการจากทุกภาคส่วน ภายใต้การสนับสนุนจากภาครัฐ และการติดตามผลอย่างต่อเนื่องโดยควรสร้างกระบวนการให้ประชาชนเกิดความร่วมมือร่วมใจกัน ภายใต้พลังความสามัคคีจากทุกภาคส่วน

3) ด้านจิตสำนึก

ควรปลูกจิตสำนึกคนในชุมชนให้มีความรักหวงแหนป่าชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนร่วมกัน รวมทั้งควรสร้างจิตสำนึกในการเสียสละ โดยให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

4) ด้านการบริหารจัดการ

ควรจัดทำแนวเขตป่าชุมชนให้ชัดเจน บริหารจัดการป่าอย่างเป็นระบบ ภายใต้ความร่วมมือร่วมใจกันของชาวบ้าน ควรทำให้กฎ กติกาการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนที่ชุมชนกำหนดขึ้น สามารถบังคับใช้ได้จริงตามที่กำหนดไว้ และปรับปรุงกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนให้เข้มงวดรัดกุมมากขึ้น เพื่อป้องกันคนจากต่างถิ่น มาเก็บหาของป่าออกไปมากจนเกินไป เช่น ควรจำกัดการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน เป็นช่วงๆ เช่น เปิดให้เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าในช่วงฤดูฝนและจะปิดป่า

ไม่ให้เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าในช่วงฤดูแล้ง เพื่อให้ป่าได้ฟื้นตัว รวมไปถึง ควรมีมาตรการในการป้องกันรักษาป่าที่เข้มงวด และต่อเนื่องสม่ำเสมอ เช่นการออกตรวจตราลาดตระเวนเป็นประจำทุกสัปดาห์ ควรกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการป่าชุมชนให้มีวาระเว้นวรรคเพื่อป้องกันการผูกขาดและยึดติดกับตำแหน่ง ควรสร้างวิสัยทัศน์ กำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการป่าชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมภาคประชาชน

5) ด้านแรงจูงใจ

ควรสร้างแรงจูงใจให้ชาวบ้านมาช่วยรักษาป่า โดยให้เขาได้รับประโยชน์จากป่าให้มากที่สุด

6) ด้านนโยบายและกฎหมาย

ควรมีการออกกฎหมายป่าชุมชนมาบังคับใช้ โดยกฎหมายดังกล่าวควรมีการควบคุมการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ให้สามารถใช้สอยในครัวเรือนได้ แต่ห้ามนำออกไปใช้เพื่อการค้าขาย รวมทั้งต้องรับรองสิทธิชุมชน โดยให้อำนาจและสิทธิในการบริหารจัดการป่าชุมชนได้อย่างเต็มที่

7) ด้านการพัฒนาป่าชุมชน

ควรส่งเสริมอาชีพให้ชาวบ้านลดการพึ่งพิงป่า ลดการตัดไม้ทำลายป่า เป็นอาชีพเกษตรกรรมที่เกื้อกูลต่อป่า เช่นอาชีพการปลูกสวนป่า ปลูกไม้ผลยืนต้น อันจะเป็นการเพิ่มพื้นที่ป่าและพื้นที่สีเขียว และเพื่อให้ป่ามีความอุดมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ควรมีการจัดทำแหล่งกักเก็บน้ำ ในป่าชุมชนเพื่อไว้ใช้ในฤดูแล้ง รวมถึงควรพัฒนาให้ป่าชุมชนเป็นศูนย์การเรียนรู้ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าทางธรรมชาติวิทยา และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ในจังหวัดอุบลราชธานี มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน มีไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 พบว่า สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 คือทำให้ทราบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ในจังหวัดอุบลราชธานี ว่าอยู่ในระดับมาก และในแต่ละด้านทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยการมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็นและรับรู้

ข้อมูล มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด รองลงมาคือการมีส่วนร่วมด้านร่วมในการดำเนินงาน ด้านการร่วมตัดสินใจ ด้านร่วมติดตามประเมินผล และด้านร่วมรับประโยชน์ ตามลำดับ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชนบทให้ความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นคณะกรรมการป่าชุมชนของหมู่บ้านที่มีความสนใจในการจัดการป่าชุมชน และมีตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ซึ่งตำแหน่งหน้าที่ดังกล่าวเป็นงานที่ไม่มีค่าตอบแทน เป็นงานอาสาสมัครโดยชาวบ้านสมัครใจเข้ามาทำหน้าที่ด้วยจิตอาสา ที่ปรารถนาให้ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ต่อไปถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน โดยการมีส่วนร่วมที่มีมากที่สุดได้แก่ ด้านการแสดงความคิดเห็นและรับรู้ข้อมูล ส่วนด้านที่มีส่วนร่วมน้อยที่สุด 2 ลำดับสุดท้ายซึ่งมีค่าเฉลี่ยเกือบเท่ากัน โดยแตกต่างกันเล็กน้อย คือ ด้านร่วมติดตามประเมินผล (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82) และด้านร่วมรับประโยชน์ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81)

สำหรับการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล เป็นการมีส่วนร่วมที่มีระดับความคิดเห็นต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kanyanat Winitthanawat (2010) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด แม้ว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่ผลการศึกษารายด้านพบว่า ด้านที่มีส่วนร่วมมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน และการมีส่วนร่วมในการริเริ่ม ส่วนด้านที่มีส่วนร่วมน้อยที่สุดและสอดคล้องกับงานวิจัยนี้ คือการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ในด้านร่วมติดตามประเมินผล มีระดับน้อยกว่าด้านอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่า ระเบียบ ข้อกฎหมาย และขั้นตอนการดำเนินงานป่าชุมชนของกรมป่าไม้ ยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลอย่างแท้จริง ประกอบกับประชาชนหรือ

คณะกรรมการประชุมชนไม่ได้ให้ความสำคัญหรือสนใจเท่าที่ควรกับการติดตามประเมินผล เนื่องจากมีความเห็นว่าเป็นขั้นตอนที่ยุงยาก ใช้เวลานาน ทำให้เสียเวลาในการทำมาหากิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wanna Chitchikun (2014) ที่ได้ทำการศึกษารื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล (พ.ศ. 2557 – 2559) ขององค์การบริหารส่วนตำบลเจดีย์หัก อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลเจดีย์หัก ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการติดตามประเมินผล เนื่องจากมีความเห็นว่าเป็นขั้นตอนที่ยุงยาก ใช้เวลานาน ทำให้เสียเวลาในการทำมาหากิน นอกจากนี้จากข้อมูลความคิดเห็นจากแบบสอบถามปลายเปิดที่ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ภาครัฐขาดวิธีการติดตามประเมินผลโดยที่มีตัวชี้วัดที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม จึงสมควรอย่างยิ่งที่ต่อไปในอนาคต ภาครัฐควรหันมาให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผลให้มากขึ้น เพราะมีระดับน้อยกว่าด้านอื่นๆ

2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 2 จากผลการวิจัยดังกล่าวพบว่า สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 คือทำให้ทราบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการประชุมชน ในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งได้แก่ 1) ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน 2) ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ 3) ปัจจัยด้านแรงจูงใจ 4) ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม 5) ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านการมีตำแหน่งในกลุ่ม โดยเป็นปัจจัยเชิงบวก 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน 2) ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ 3) ปัจจัยด้านแรงจูงใจ และเป็นปัจจัยเชิงลบ 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม และปัจจัยส่วนบุคคลด้านการมีตำแหน่งในกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Dome Sak Khamsaiyang (2009) ที่ได้ทำการศึกษารื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลท่าคล้อ อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำ และปัจจัยความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลท่าคล้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ninnard Moryadee (2009) ที่

ได้ทำการศึกษารื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากร ในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลจันทบุรีเบกษา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจ มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากร ในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลจันทบุรีเบกษา

ข้อเสนอแนะ

1 หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ในด้านการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการแสดงความคิดเห็น (ร่วมคิด) เพราะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้มากที่สุด ที่ระดับคะแนนเฉลี่ย 4.05 ดังนั้น รัฐต้องทุ่มเทสรรพกำลังทรัพยากร และงบประมาณลงไปในช่วงต้นนี้มากขึ้น เพื่อให้เกิดการรับรู้ข้อมูลอย่างกว้างขวางและนำไปสู่กระบวนการคิดร่วมกันในชุมชนต่อไป โดยในความเห็นส่วนตัวของผู้วิจัย เห็นว่า เมื่อการรับรู้ข้อมูลเป็นไปอย่างกว้างขวางและทั่วถึงแล้ว ย่อมทำให้ชาวบ้านทุกคนได้รับข้อมูลที่ตรงกัน จึงเกิดการร่วมคิดที่มีฐานจากข้อมูลความเข้าใจที่ตรงกัน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จของการดำเนินงานได้ต่อไป

2 ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน เป็นตัวแปรลำดับแรกๆ ที่เข้าสู่สมการถดถอย มีความสามารถอธิบายความผันแปรของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการประชุมชน ได้ร้อยละ 36.0 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 จากผลการวิจัยอาจกล่าวได้ว่า ผู้นำชุมชน เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการประชุมชน ในจังหวัดอุบลราชธานีมากที่สุด เนื่องจากผู้นำชุมชนมีบทบาทอย่างสูงในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เป็นทั้งผู้ประสานงาน เป็นตัวกลางคอยเชื่อมประสาน เป็นผู้นำในการขับเคลื่อนภารกิจต่างๆ ดังนั้น เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการจัดการประชุมชน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

2.1) หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกหมู่บ้านเป้าหมายมาจัดทำโครงการ โดยพิจารณาเลือกหมู่บ้านที่มีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความรู้ความสามารถ ไว้เป็นตัวเลือกลำดับต้นๆ ในการพิจารณาจัดทำโครงการลงสู่พื้นที่เป้าหมาย เพื่อที่โครงการจะได้มีโอกาสประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

2.2) หากไม่สามารถเลือกตัวผู้นำที่เข้มแข็ง มีความรู้ ความสามารถได้ หน่วยงานภาครัฐควรต้องมี

มาตรการเสริมเพื่อพัฒนาผู้นำ โดยอาจใช้วิธีฝึกอบรม และ ประเมินผล ตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งจากประสบการณ์ของผู้วิจัยที่เคยทำงานอยู่ในพื้นที่ชนบทพบว่า ผู้นำชุมชนที่ สูงอายุ ใกล้เกษียณอายุราชการส่วนใหญ่ มักจะไม่ค่อย กระตือรือร้น ผิดกับผู้นำชุมชนที่ยังอยู่ในวัยหนุ่ม ดังนั้น รัฐ ควรมีการประเมินสมรรถนะของผู้นำชุมชนทุกปี ว่ายัง ทำงานไหวอยู่หรือไม่ หากทำงานด้วยประสิทธิภาพที่ลดลง ต้องมีมาตรการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูสมรรถนะ แต่ถ้าหากยังไม่ดีขึ้นก็ยังคงต้องใช้วิธีสรรหาผู้นำชุมชนคนใหม่ที่มีความรู้ ความสามารถมากกว่าต่อไป

2.3) ผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นผลการศึกษาใน หมู่บ้านที่มีผู้นำชุมชนที่มีบทบาทอยู่ในสถานะปกติ ไม่มีความขัดแย้งทางการเมืองภายในหมู่บ้าน ดังนั้น หากในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งทางการเมืองภายในหมู่บ้าน มีการ

แบ่งฝักแบ่งฝ่ายด้วยเหตุผลทางการเมือง หรือความขัดแย้ง ของกลุ่มก้อนทางการเมืองในหมู่บ้านด้วยแล้ว ผล การศึกษาในครั้งนี้คงไม่สามารถนำมาใช้ได้ เนื่องจาก เป็น สถานการณ์ที่ไม่ปกติ ซึ่งในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง เช่นนี้ผู้นำชุมชนคงไม่สามารถบริหารจัดการ กิจกรรม ต่าง ๆ ในหมู่บ้านให้เกิดผลสำเร็จอย่างราบรื่นได้ ดังนั้น หากมีความจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ที่จะต้องเข้าไปทำ โครงการในหมู่บ้านที่มีความขัดแย้งทางการเมืองดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่ควรต้องใช้แนวทางการ จัดการความขัดแย้ง (Conflict resolution) เสียก่อน โดย การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาจากคู่ขัดแย้ง การ ประนีประนอม และการเจรจาต่อรอง เพื่อสร้างความ ประองตอง ก่อนที่จะนำไปสู่การดำเนินการในขั้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. 3rd New York: Harper and Row.
- Chonticha Viyasang. (2013) Factors Affecting Farmers Participation in Jasmine Rice Farmers School Sisaket Province (Master of Agriculture Thesis Not published). Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi.
- Dome Sak Khamsaiyang. (2009) Factors affecting public participation in the administration of Tha Khlo Subdistrict Administration Organization, Kaeng Khoi District, Saraburi Province (Master of Public Administration Thesis) Not published). Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi.
- Herzberg, Frederick, Bernarol and Synderman, Barbara Bloch. (1959). *The Motivation to Work*. New York : John Wiley and Sons, Inc.
- Kanyanat Winitthanawat. (2010). Public participation in the operation of the Special Area Development Organization for Sustainable Tourism (Public Organization), Ko Chang District, Trat Province. (Independent study Master of Public Administration Degree Not published). Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi.
- Kanyamasu Chujeen. (2003). The relationship between motivation and leadership of administrators in basic schools Chumphon Province. (Master of Education thesis Education Administration Not published). Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi.
- Likert, Rensis. (1961). *New Patterns of Management*, McGraw-Hill, New York, NY.
- Likert, Rensis. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. In Reading in Fishbein, M (Ed.), *Attitude Theory and Measurement* (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.
- Mantana Chaijit. (2009). Participation of members in the operation of community enterprises, weaving groups Chat Trakan District Phitsanulok Province. (Independent research Master of Science degree (Kasetsart) Agricultural Extension Branch College Not published). Chiang Mai University, Chiang Mai.
- Montol Chamreen Pruek. (2016). Criteria and indicators of community forestry Documentation of the workshop seminar on "Promotion of Community Forest Management" for the fiscal year 2016, December 1, 2016, Kanchanaburi Province, Page 2 - 47 Search from <https://cloud.forest.go.th/index.php/s/RTNEpOMOrre0Lpx>
- Ninnard Moryadee. (2009). Factors influencing the participation of personnel in quality development at Chantharubuksa Hospital (Master of Public Administration Thesis)

- Not published). Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi.
- Office of the Public Sector Development Commission: Porn. (2013). Participatory public administration. Search from http://www.opdc.go.th/special.php?spc_id=2&content_id=156 on 30 March 2016
- Pongthip Nakarin. (2013). Community participation in sustainable tourism development: a case study of Ang Sila Old Market Ang Sila Municipality Chonburi province. (Master of Public Administration Thesis) Management Science Not published). Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi.
- Ranee Isichikun. (2013). Personnel motivation in the organization. Unit 9. In the management of the Administration Administration Organization Organization Unit 8 - 15. (Type 3). Nonthaburi: Sukhothai Thammarat University Press Royal family
- Siriwan Pornlertwiwat. (1998) Factors influencing the participation of community forest organization members in community forest conservation: a case study of Ban Tha Wang Sai, Wang Mi Sub-district, Wang Nam Khiao District Nakhon Ratchasima (Master's thesis Not published). National Institute of Development Administration, Bangkok.
- Sombat Bin Taku (2009). Factors affecting public participation in auditing The operation of the Tambon Administrative Organization in Nong Khai Province. (Master of Public Administration Thesis) Management Science Not published). Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi.
- Thepsak Bunyaratpan. (2009). Public participation in Sukhothai Thammathirat Open University, teaching materials, subjects Principles and methods of education in public administration, Nonthaburi: University Press Sukhothai Thammathirat Open University.
- Wanna Chitchikun. (2014). Factors influencing people's participation in the development of the Tambon Development Plan (2014 - 2016) of Chedi Hak Subdistrict Administration Organization, Muang District, Ratchaburi Province (Master of Public Administration Thesis Not published). Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi.
- Yamane, Taro (1973). *Statistics: An Introduction Analysis*. 3rd edition New York Harper & Row Publishers.